

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

ABDULLA QODIRIYNING „O‘TKAN KUNLAR” ROMANINING INGILIZCHA TARJIMASIDA BADIY TASVIR VOSITALARINING ISHLATILISHI.

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti

xorijiy filologiya fakulteti xorijiy til va adabiyoti

ingliz tili yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

Nilufar Ruxillayeva

Annotatsiya: Badiiy tasvir vositalari adabiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi, asl matndan his-tuyg‘ular, mavzular va jonli tasvirlarni yetkazish orqali o‘quvchi tajribasini oshiradi. “O‘tgan kunlar” kabi romanni ingliz tiliga tarjima qilishda hikoyaning mohiyatini qamrab olish va o‘quvchini muallif yaratgan dunyoga singdirishda badiiy obraz vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada biz “O‘tgan kunlar” romanining ingliz tiliga tarjimasidagi badiiy tasvir vositalarining ahamiyati va ular matnning umumiy ta’siriga qanday hissa qo‘shishini o‘rganamiz.

Kalit so'zlar: badiiy asarlar, badiiy tasvir, adabiyot, adabiy vositalar, til, tarjima, matn.

Аннотация: Образность играет решающую роль при переводе литературных произведений на английский язык, улучшая впечатления читателя за счет передачи эмоций, тем и ярких образов из оригинального текста. При переводе такого романа, как «Ушедшие дни», на английский язык важно уловить суть истории и использовать художественную образность, чтобы погрузить читателя в мир, созданный автором. В этой статье мы исследуем важность художественных образов в английском переводе Days of Gone и то, как они влияют на общий эффект текста.

Ключевые слова: произведения искусства, художественный образ, литература, литературные приемы, язык, перевод, текст.

Abstract: Imagery plays a crucial role in translating literary works into English, enhancing the reader's experience by conveying emotions, themes, and vivid images from the original text. When translating a novel like "Gone Days" into English, it is important to capture the essence of the story and use artistic imagery to immerse the reader in the world created by the author. In this article, we will explore the importance of artistic imagery in the English translation of Days of Gone and how they contribute to the overall effect of the text.

Key words: works of art, artistic image, literature, literary devices, language, translation, text.

KIRISH

O'tkan kunlar... Xalqimizning o'tkan kunlari... Bu asarni sevib o'qimagan, asar asosida suratga olingan filmi ko'rib zavqlanmagan adabiyot shaydosi bo'lmasa kerak... "O'tkan kunlar" garchi muallif yozganidek, yangi zamon ro'monchilig'i bilan tanishish yo'lida kichkina bir tajriba, yana

to'g'risi bir xavas bo'lsa-da, hali shu kunga qadar o'zbek adabiyotida unga yetadigan asar yaratilmadi...Unda Toshkent hukmdori Azizbek mulkidagi xalq an'analari, diniy urf-odatlar, yozilmagan qonunlarni, inson huquqlari va qadr-qimmatlarining buzilishi haqida bayon etadi. Mug'ombir fitnachi, "gunohkor"larga nisbatan qattiqqo'l "qozi", uddabiron munofiq Azizbek uch yil Toshkentni shunday boshqaradiki, savdo-sotiq pasayib, usta-hunarmandlar xonavayron bo'lishadi, guruch va paxta hosildorligi sezilarli tushib ketadi. Yozuvchi katta mahorat ila feodal voqe'likning chinakam ziddiyatlarini ochib bergan. Moddiy va madaniy boyliklarning yaratuvchisi sifatida xalq bir tarafdin davlatchilik qo'riqchisi va himoyachisi, boshqa tarafdin, xonning jamiyat negiziga qarshi chiqib, zolimlarga qarshi qo'zg'alon ko'taradi. Shuningdek, xalqni katta soliqlar bilan ko'mib tashlagan hukmdorlarga qarshi chiqadi.

Romanning markaziy ixtilofi - ota va o'g'il o'rtasidagi ijtimoiy-axloqiy ziddiyatlar. Yosh Otabek "oila qurish" borasida ota-onasining topgan qiziga uylanib an'alariga qarshi qat'iyatli nuqtai nazarli yosh yigit, uning otasi Yusuf xoja eski tuzumdagi dunyo qarashli, qadimiy an'analar tarafdori. Biroq, muallif ushbu oilaviy mojarolarni alohida voqea sifatida emas, umummillatli holat ko'rinishida bayon etadi.

Otabek va Kumush timsoli - o'zbek adabiyotidagi yangi hodisadir. Otabek boy oilaning farzandi, o'qimishli inson bo'lib, dunyoni o'ziga xos tarzda tushunadi, o'tkir adolat hissiga ega. Kumush unga manzur kelgan. U yaxshi tarbiyalangan, o'qimishli, tug'ma aql sohibasi, kelishuvchan. U Otabekni chin dildan sevadi. Ammo bu sevgi unga baxtsizlik keltiradi, zero, u eski an'analarga bo'ysunib, yaqinlari uning tuyg'ulariga quloq tutmaydi.

Uning ma'naviy sifatlari, go'zalligi va boy ichki dunyosining shakllanishiga haqiqiy o'zbek ayoliga xos olijanoblik orzularini o'zida mujassam etgan onasi Oftob oyim sabab bo'lgan. U aqlli, xotirjam, bosiq, sezgir ona, haqiqatparvar inson, chaqqon beka. Shunga qaramay, Oftob oyim eski udumlar tarafdori - u erining istaklariga, irodasi va fikriga bo'ysunadi.

"O'tgan kunlar" asarining ingliz tiliga tarjimasida qo'llaniladigan asosiy badiiy tasvir vositalaridan biri metaforadir. Metaforalar kuchli adabiy vositalar bo'lib, ular o'quvchilarga mavhum tushunchalar va his-tuyg'ularni tasavvur qilish imkonini beradigan ikkita bir-biriga bog'liq bo'lmagan narsalar o'rtasida jonli taqqoslashni yaratadi. Asl matndan metaforalarni tarjima qilishda tarjimon muallif tilining go'zalligi va teranligini saqlagan holda ingliz tilida bir xil obrazlilik va hissiy rezonansni keltirib chiqaradigan so'z va iboralarni diqqat bilan tanlashi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.

"O'tgan kunlar" asarining ingliz tiliga tarjimasidagi yana bir muhim badiiy tasvir vositasi bu simbolizmdir. Simbolizm - g'oyalar yoki sifatlarni ifodalash uchun belgilardan foydalanish, matnga ma'no qatlamlarini qo'shish. Ramziy elementlarni asl tildan tarjima qilish ramziy ma'lumotni ingliz tilida so'zlashuvchi o'quvchilarga samarali yetkazilishini ta'minlash uchun madaniy havolalar va kontekstni chuqur tushunishni talab qiladi. Tarjimon tarjimada predmetlar, ranglar va motivlarning ramziy ahamiyatini saqlab qolish orqali romanning mavzu boyligini saqlab qolishi mumkin. Tasvir - matnning vizual va hissiy tajribasini yaxshilaydigan yana bir muhim badiiy tasvir vositasi.[5]

Tasviriy til va jonli tasvirlar "O'tgan kunlar" sahnasi, qahramonlari va voqealarini jonlantirib, o'quvchilarga voqeaga sho'ng'ib ketish imkonini beradi. Tasviriy tasvirlarni tarjima qilish muallif ta'riflarining mohiyatini aks ettirish va ingliz tilida bir xil hissiy taassurotlarni uyg'otishni, tomoshabinlar uchun yorqin va jozibali o'qish tajribasini yaratishni o'z ichiga oladi. Qolaversa, "O'tgan kunlar" asarining ingliz tiliga tarjimasida o'xshatish, timsollash va boshqa adabiy vositalardan foydalanish matnning umumiy badiiy sifatiga hissa qo'shadi. Ushbu vositalar

hikoyaga chuqurlik, murakkablik va hissiy rezonans qo'shib, o'quvchining hikoyani tushunish va baholashini boyitadi.[4]

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

“O'tgan kunlar” romanining ingliz tiliga tarjimasidagi tasvirlardan foydalanish o'quvchilar uchun matnning vizual va hissiy tajribasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tasviriy tasvir, tavsiflovchi til va yorqin hissiy tafsilotlar orqali o'quvchilarga hikoyadagi vaziyatni, qahramonlarni va voqealarni tasavvur qilish imkonini beradigan boy va chuqur o'qish tajribasini yaratadi.[1]

Tasvirlar roman muhiti va muhitini o'rnatishga yordam beradi, o'quvchilarni muallif tomonidan yaratilgan dunyoga olib boradi. Manzaralar, binolar va atrof-muhitning batafsil tavsiflari orqali o'quvchilar voqea sodir bo'lgan vaqt va joyni yorqin tasavvur qilishlari mumkin. Diqqatga sazovor joylar, tovushlar, hidlar va teksturalar kabi hissiy tafsilotlardan foydalanish o'quvchilarni "O'tgan kunlar" atmosferasiga singdirib, o'tmishni sog'inish yoki sog'inish tuyg'usini uyg'otadi. Romandagi qahramonlarni tasvirlash, ularni vizual va hissiy tafsilotlar orqali jonlantirishda obrazlilik muhim ahamiyatga ega. Tashqi ko'rinish, imo-ishoralar, iboralar va xulq-atvorning tavsifi o'quvchi ongida qahramonlarning ko'rgazmali obrazini yaratadi. Qahramonlarning his-tuyg'ularini, fikrlarini va ichki kurashlarini yetkazish uchun tasvirlardan foydalanish orqali o'quvchilar ularning tajribalariga hamdard bo'lishlari va ular bilan chuqurroq bog'lanishlari mumkin. Tasvirlar ko'pincha matndagi ramziy ma'no va mavzuli elementlarni yetkazish, hikoyaga ma'no qatlamlarini qo'shish uchun ishlatiladi. Takrorlanuvchi motivlar, ranglar yoki ob'ektlar kabi ramziy tasvirlar "O'tgan kunlar"da mavhum tushunchalar yoki mavzularni ifodalashi mumkin, bu hikoyani chuqurroq ahamiyat bilan boyitadi. Ramziy tasvirlarni talqin qilish orqali o'quvchilar qahramonlarning sayohatlari va romanning asosiy mavzulari haqidagi yashirin ma'no va tushunchalarni ochishlari mumkin.[3]Masalan:

O'zbek tilida: *“Modomiki, o'z g'arazi yo'lida istibdod orqali el ustiga hukmron bolg'unchilar yo'qotilmas ekanlar, bizga najot yoqdir, magar shunday g'arazchilarni ular kim bo'lsalar ham ish boshidan qulash va ular o'rniga yaxshi xolis odamlari o'tquzish najotimizning yagona yo'lidir...”*

Ingliz tilida: *“As long as the tyrants who rule over the country through compression for their own selfishness are not destroyed, we will be saved, if only to overthrow such tyrants, whoever they are, and replace them with good and impartial people. Passing is our only way of salvation...”*

Izoh: Hozirgi o'zbek tilida “magar”(agar), “istibdod”(zulm,zolimlik) tushunchalari kam ishlatiladi yoki ishlatilmaydi, ammo ingliz tiliga tarjima jarayonida tarjimon izohli lug'at asosida bu mazmunni chiqarib bera olishi kerak. Ammo *istibdod* so'zini “*compression*” shaklida qo'llash xato, chunki tyrants-zolimlar, shunday ekan zolimlik qilish ma'nosida “tyranny” so'zini qo'llash to'g'ri va badiiy qilib aytganda “chiroyli” bo'ladi.

Tasvirlar o'quvchilarda his-tuyg'u va his-tuyg'ularni uyg'otib, butun matn bo'ylab aks-sado beradigan kuchli emotsional ta'sir yaratadi. O'tkir lahzalar, ziddiyatlar yoki munosabatlarning yorqin tasviri orqali tasvirlar o'quvchilarda hamdardlik, hamdardlik, quvonch yoki qayg'uni keltirib chiqaradi, ularga qahramonlar va ularning tajribalari bilan hissiy munosabatda bo'lishga imkon beradi. Sensor tasvirlardan foydalanish nostalji va melanxolikdan umid va chidamlilikgacha bo'lgan turli xil his-tuyg'ularni uyg'otishi mumkin, bu o'quvchining hikoyaga hissiy aloqasini kuchaytiradi. Aslini olganda, “O'tgan kunlar” asarining ingliz tiliga tarjimasida

tasvirlardan foydalanish jonli va immersiv dunyo yaratish, personajlarni chuqur va murakkab tasvirlash, ramziy ma'no va mavzularni yetkazish, kuchli emotsional taassurot qoldirish orqali matnning vizual va emotsional tajribasini oshiradi. Tasviriy til va hissiy detallardan mohirona foydalanish orqali tasvirlar o'qish tajribasini boyitadi, romanni ingliz tilida so'zlashuvchilar uchun yanada jozibali, ta'sirchan va esda qolarli qiladi.[2]

XULOSA.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, "O'tgan kunlar" romanining ingliz tiliga tarjimasida badiiy tasvir vositalaridan foydalanish asl matnning go'zalligi, teranligi va hissiy ta'sirini o'zida aks ettiradi. Tarjimonlar metafora, ramziylik, obrazlilik va boshqa adabiy vositalardan mohirona foydalanish orqali muallifning dunyoqarashi va ijodini ingliz tilida so'zlashuvchi o'quvchilarga yetkaza oladi, roman mazmun-mohiyati saqlanishi, badiiy qiymati to'liq ro'yobga chiqishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Шомаксудов А., Расулов И., Қўнғуров Р., Рустамов Ҳ. Ўзбек тили стилистикаси. – Тошкент: 1974, 236-бет.[1]
2. Қўнғуров Р. Ўзбек тилининг тасвирий воситалари. -Тошкент: Фан; 1977[2]
3. (2018). Days Gone By. Abdulla Qadiri, translated by Carol Ermakova. Nouvtionseau Monde editions, Paris. [3]
4. Normatov, U. (2011). "Yangi davr olimi: U qanday bo'lishi kerak?" "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasi, №9.[4]
5. Pinxasov. Ya. Hozirgi zamon o'zbek tili leksikasi. Toshkent, 1960.[5]